

Jiří Malý: Blažek, už ne Brenten

Zachované doklady připomínají, že jméno Otakar Blažek se znovu začíná objevovat již v roce 1951 v souvislosti s novou kulturní institucí Králova Pole. Tehdy Královopolská strojírna převzala dosavadní Besední dům na Palackého třídě a tam zřídila Závodní klub ROH KSB. Blažek, tehdy ještě pracovník podnikové propagace KSB, byl iniciátorem i autorem přestavby a vybavení budovy. Byl také autorem neobvyklého pojmenování místností. Byl zde *Velký sál Leoše Janáčka*, *Dvorana Zdeňka Nejedlého* – později *Malý sál*, *Hybešova klubovna* – *Společenská místnost*, *Alšův špalíček* – *Technický kabinet*, *Vojanova klubovna* – *Modrý salonek*, v suterénu se pak nalézala *Fotokomora bratří Lumiérů* a *Resslova klubovna pro vynálezce a zlepšovatele* – po přestavbě pak *Klub mladých*. Nad vchodem do kina Jadran byla *Zkušebna bratří Mrštíků*, nějaký čas hlavní prostor pro členy Moravského souboru lidových písní a tanců ZK KSB.

Jeho hlavní náplní však bylo **KRÁLOVOPOLSKÉ DIVADLO HUDBY**.

Činnost Divadla hudby v Závodním klubu začala krátce po založení této kulturní instituce. První doložený program byl předváděn již 21. 11. 1952, a to pod názvem *Život* a dílo P. I. Čajkovského. Slovem doprovázel známý brněnský znalec profesor Gracian Černušák, odborník na ruskou hudbu. Účinkovali přední brněnští umělci Marie Steinerová a Eduard Hruběš st., členové Státní opery Brno a jiní.

Činnost Divadla hudby spočívala v reprodukci hudebních děl nahraných na gramofonových deskách, kdy na patřičně vyzdobené scéně, vždy navrhované výtvarníkem Karlem Ambrem, účinkovali hostující brněnští herci a zpěváci, také za spoluúčasti baletních čísel i klavírních doprovodů. Všechny večery slovem doprovázela Otakarova manželka Eliška Blažková. Technické práce měl na starosti Jiří Kolbaba (v roce 1958 změnil jméno na Jiří Malý).

Již v dalším pořadu nazvaném *Hluboká Černá řeka*, vyprávění o radostech a strastech černého lidu, začíná svoji dlouhodobou spolupráci s O. Blažkem dnes velmi známý a uznávaný klavírní interpret a hudební skladatel Pavel Blatný.

Na jaře roku 1952 dostalo předvádění pořadů Divadla hudby konečně pravidelnou podobu. Názvy provedených hudebních pásem byly následující: • Antonín Dvořák – *Rusalka*, • Jaroslav Ježek – *Život a práce v Osvobozeném divadle*, • Antonín Dvořák – *Symfonie Z Nového světa* a *Biblické písně*, • *Láska v operách Bedřicha Smetany*, • *Bedřich Smetana – Má Vlast*, • *Zdeněk Fibich – Básník české krajiny*, • *Petr Iljič Čajkovskij – Pohádkové motivy*, • a opět

Hluboká Černá řeka – písně černošského lidu (pořady byly vždy uváděny ve středu v 19 hodin a dokonce i v neděli v 10 hodin dopoledne).

Závěrem roku 1952 přechází Blažek z propagace KSB na Závodní klub, ale nedostává se žádných dokladů o jeho činnosti do začátku roku 1956, kdy se znovu začal zabývat náměty pro jím vytvořené Královopolské divadlo hudby. Témata večerů byla mimořádně rozmanitá. Jedním, asi prvním ve druhé řadě, byl pořad nazvaný Pták, který se stal ženou. Pásmo hudby a zpěvu z tajemné země Inků, kde excelovala indiánská zpěvačka s hlasovým rozsahem pěti oktáv Yma Sumac. Byla to tehdy světová senzace. Premiéra se konala 2. února 1956.

Uchované plakáty předkládají další pořady. Výčet ukazuje, že každý čtvrtek byl připraven nový pořad: 1. března 1956 to bylo pásmo o opeře brněnského autora Zdeňka Blažka Verchovina, • 8. března - George Gershwin Rapsody in blue a jeho opera Porgy and Bess, • 16. března Manon Lescaut Vítězslava Nezvala, • 22. března Edvard Grieg a Henrik Ibsen Peer Gynt. Následovala • Pocta Mozartovi, • opět Yma Sumac, • S Karlem Čapkem na cestách, • Noc a den Irvinga Berlina a Cole Portera, • Přichází večer voní sad, pásmo poezie a hudby - od J. W. Goetha, A. S. Puškina až k J. Seifertovi. Následovaly • Zpěvy sladké Francie, po nich • Petr a Lucie Romaina Rollanda, • opereta Franze Lehára Země úsměvů, • Shakespearova tragédie Milenci veronští a mnohé jiné.

Také pro děti hrálo KDH – 15. 3. 1956 Sněhurka a sedm trpaslíků, účast národního umělce Josefa Skupy.

Rozsah těchto kulturních pořadů, jeho rozmanitost a také časté produkce dokládají značné rozpětí vědomostí a znalostí autora Otakara Blažka. V podstatě scénáře si, až na malé výjimky, dělal sám. Mělo to však jednu nevýhodu, představení se konala většinou bez předchozích zkoušek. A tak to býval někdy dost „nervák“. Účinkující byli jen slovně informováni o pořadí výstupů, jen na kousku papírku dostávali pořadí hudebních čísel a podobně. Je potřeba ovšem zdůraznit, že počet informovaných byl vždy jen tak dva až tři. Třeba klavírista (ten improvizoval nebo měl svoje noty), konferenciérka (ta text četla) a jeden či dva herci. Pokud bylo třeba, aby herci role hráli, dostali text také i jeden den dopředu. Autor Otakar Blažek vždy seděl ve zvukařské kabině obklopen zvukovou, z dnešního pohledu velmi objemnou nedokonalou technikou. Protihlukové okno do jeviště měl za zády a po jeho levé ruce stál technik, zde jako osvětlovač, který také neviděl na jeviště ani do sálu. K ovládání světla sloužila mechanická skříň o něco menší než šatník, jejíž ovládání vyžadovalo také dost fyzické námahy.

Všechny akce Královopolského Divadla hudby, stejně jako i následující pořady Polyekranu a Laterny Magicy, měly jeden naprosto zvláštní a neobvyklý průběh. Autor a režisér Otakar Blažek nikdy žádné představení osobně neviděl.

Jmenované pořady byly velmi úspěšné a tak není divu, že se později dojednalo, aby některé z nich byly provedeny na nádvoří Domu pánů z Poděbrad (dnes pánů z Kunštátu). Byla to náročná práce, neboť tam nebylo k takové produkci potřebné zázemí, a tak bylo nutné dovézt zvukovou i světelnou techniku, dekorace přizpůsobit malému prostředí a to vše vícekrát. Jeden z nejúspěšnějších programů zde byl Peer Gynt. Představení Peer Gynt bylo také pohostinně uváděno i v Praze v Domě železničářů (dnes Národní dům na Vinohradech, náměstí Míru) a také v Národním domě na Smíchově, tam před porotou ústředního domu Lidové umělecké tvořivosti.

Vysokou kvalitu těchto pořadů pomáhali vytvářet tehdy přední brněnští umělci. Byl to především hudebník, klavírista a skladatel Pavel Blatný, dirigent Gustav Brom, komik Lubomír Černík, herci Ladislav Lakomý, Josef Somr, Bořivoj Navrátil, Míla Myslíková, Roman Hemala, František Vicena, Jiří Dušek, Milan Messany a členky baletu Milada Mikulová, Věra Avratová, Vlasta Lyková a dokonce i operní pěvkyně Marie Steinerová a Libuše Domanínská.

POLYEKRAN A LATERNA MAGICA

V roce 1958, když se v Brně dozvěděli o mimořádném úspěchu našeho českého polyekranu na Světové výstavě EXPO 58 v Bruselu, začal Blažek připravovat totéž v menším. Po vyřešení náročných technických problémů byl 17. června 1958 brněnské veřejnosti představen pořad nazvaný „Bilance světa za svět lidštější – Brusel Expo 58“.

Pražský časopis Ministerstva těžkého strojírenství Kovák (ročník V, č. 2, leden 1959) v článku Neobyčejná podívaná velmi podrobně a značně uznale hodnotí práci členů Divadla hudby Královopolské strojírny. Popisuje vznik a průběh pořadu „Bilance světa za svět lidštější – Brusel Expo – 58“ autora a režiséra Otakara Blažka, který v Bruselu nikdy nebyl. Pořad byl pětkrát opakován a vždy v naplněném sále.

Dalším pořadem, který chtěl navázat na mimořádný „Brusel“, byla už v systému Laterna Magica připravena Mart'anská kronika na motivy románu Reye Bredberyho. Premiéra byla 17. ledna 1959. Tento program se několikrát opakoval pod názvem Výlet na milion let.

Dalším představením v systému Laterna Magica byla módní přehlídka nazvaná Jaro má zelenou, doprovázená živou hudbou orchestru Gustava Broma. Pořad uváděl tehdy velmi populární brněnský komik Lubomír Černík.

Tyto pořady byly vždy mimořádně náročné, především z technického hlediska. Něco jiného je připravit pět projektorů a pět promítacích pláten do sálu na několik měsíců, ale zde bylo nutné zavěsit tři plochy a k nim patřičnou výzdobu pro každé představení vždy znovu instalovat a po projekci každý den odstraňovat. Pověsit na jeviště promítací plátno, které nemá pravidelný tvar obdélníku (jeho tvar je dán paprsky projekce), aby se paprsky přesně trefovaly, to je ještě to jednodušší, ale umístit v sále, kde nejsou balkony, diap projektor, to byl problém. Ale mnohem složitější bylo instalování filmového projektoru. Ten musel být nejen zamaskován, ale hlavně izolován tak, aby jeho hluk, a ten je značný, nerušil diváky. Proto byl jeden v sále instalovaný projektor uložen v dřevěné bedýnce, která byla zabalena do starých dek. (Muselo se počítat i s možností přehřátí). A samozřejmě u každého aparátu seděl promítač a ten také nesměl být viděn, aby nerušil. K tomu účelu byly kolem promítačů postaveny zástěny. Zapínání i vypínání promítaček bylo, podle pokynů Blažka, ovládáno technikem z kabiny nad jevištěm. Technik u aparátu pouze měnil diapozitivy.

Řídit tento pracovní kolektiv amatérů, i když dost ochotných, vyžadovalo značné úsilí. Všichni chodili do práce a už jenom to, dát je dohromady. Nacvičit souhru, když nebyly vysílačky, nebyly mobily, snad v jednom případě byl použit domácí telefon. Už také opětovná, několikerá, instalace těchto zařízení velmi komplikovala život. Takže vedoucí techniků se při zkouškách a někdy i při představeních pořádně naběhal.

A tak není se co divit tomu, že ne vždycky se všechno podařilo. Při jednom přestavení se stalo, že promítač diapozitivů, který vkládal do přístroje obrázky jednotlivě, jeden obrázek přeskočil a pak se stalo, že herec mluvil s někým jiným a tím samozřejmě také i něco jiného. V našem případě, na základě jednoho, trošku neklapajícího představení, se našel jeden nezasvěcený, nepřející, a ten dodal brněnskému denníku Rovnost článek, který „vtipně“ nazval Laterna tragika. Ale i to patří ke kumštu.

Po „smutných“ zkušenostech s těžkostmi kolem mnohokrát instalovaných projekčních zařízení a špatně dostupným místem jejich ovládání, bylo vedením závodu vyhověno a na žádost postavena režijní kabinka v zadní části sálu. To sice přineslo značné ulehčení, ale na druhé straně to nesmírně zkomplikovalo práce s dalším provozem.

Sál byl stavěn pro 400 diváků. To znamenalo 400 židlí, ale na konferenční akce také 30 stolů o rozměrech 70 x 200 cm. A skladovací prostory byly minimální. Také se stávalo, že dopoledne byla přednáška pro školní děti = 400 židlí. Odpoledne zasedání odborů = 30 stolů a 180 židlí. Večer zkouška národopisného souboru Jánošík = 6 stolů a 80 židlí kolem stěn. Těch potřebných variant byla celá řada. To se i několikrát denně měnilo.

V prostoru skladu bylo místo buďto pro židle nebo pro stoly. Na některé akce se nábytek stavěl do zadní části sálu, a teď tam stála kabinka. A navíc i nouzový východ! Tak se to po čase muselo odstranit.

Začátek konce.....

Se všemi těmito zkušenostmi Ota Blažek začínal v dubnu 1959 připravovat pořad o tehdy mimořádně oblíbeném americkém orchestru pod názvem Glenn Miller a jeho Zasněžená romance.

K premiéře Zasněžené romance nedošlo, protože několik dní před poslední generálkou byl O. Blažek předvolán na závodní výbor Komunistické strany KSB, kde mu bylo vytýkáno, že se ve svém bohatém programu zřejmě záměrně vyhýbá tendenčním tématům. Byl mu uložen úkol, aby zpracoval, a tím dokázal svoji politickou angažovanost, velkolepý pořad k 89. výročí narození V. I. Lenina a 40. let Komunistické Internacionály. Blažek byl velmi zdrcen, ale nezbývalo než vyhovět. Ke stálému kolektivu spolupracovníků přibral i Vojenský národopisný soubor Jánošík. Připravované představení mimořádně náročné na techniku, vyžadovalo pečlivé zkoušení a bylo velmi riskantní. Tento pořad nazvaný Lenin – maják, Lenin – zvon byl proveden 21. dubna 1959. Byla to poslední premiéra.

OTAKAR BLAŽEK A FILM

Jednou ze zajímavých akcí realizovaných v době, kdy už pracoval v Závodním klubu KSB, bylo natáčení filmu o činnosti Mezinárodních Strojírenských výstav v Brně. Tyto výstavy předcházely po tři roky Mezinárodním brněnským veletrhům. Jak získal od Ministerstva těžkého strojírenství tuto zakázku, nevíme. Úkolem bylo natočit život na výstavišti, různé expozice, návštěvníky, atmosféru, nálady a podobně. Akce trvala několik dní. Jak film dopadl a skončil, nevíme.

Docela jinak probíhala práce na filmu nazvaném Duha nad táborem pro Královopolskou strojírnou v létě roku 1955. Film se převážně natáčel v prostředí letního dětského tábora KSB v

Horních Borech, vzdáleného asi šest kilometrů od Křižanova. Pracovní tým tvořil kolektiv – Otakar Blažek, autor námětu, režisér, kameraman, jeho žena Eliška, skriptka; Jiří Kolbaba jako technik a „děvčátko pro všechno“ a Oldřich Martinek, výtvarník. Příležitostné fotografie ukazují, že bylo použito na tehdejší dobu skoro až profesionální vybavení. Blažek používal kameru Pailard Bolex 16 mm. Ve výbavě nechyběl pojízdný vozík na kolejích s malým jeřábkem i odrazové desky k přisvětlování. Blažek jako konstruktér to vymyslel a nakreslil a Jiří Kolbaba zařídil výrobu (v té době pracoval v MEZu Židenice jako soustružník).

V táboře filmaře čekala troška zklamání, nebyl tam důstojný stožár na vlajku, nebyla brána, nebylo táborové ohniště a denní program se převážně skládal se samostatných činností. Prostě nic efektního.

Po probrání návrhů, dostal technik na starost věci navrhnout a také zařídit. A tak si filmaři museli sami postavit stožár, navrhnout, vyrobit a smontovat bránu, připravit táborové ohniště a dokonce postavit i totem, to vše za vydatné spolupráce dětí.

Závěr filmování byl poznamenán politickou situací. Na poslední cestě vlakem do Brna Blažek a technik natáčeli ještě tak zvanou „vatu“. Pohled na krajinu z jedoucího vlaku. Ani si nevšimli, že jediný spolucestující v kupé měl v Brně nějak velmi naspěch. Měl! A je dva u východu z nádraží už čekal příslušník Veřejné bezpečnosti a skončili na stanici Sboru národní bezpečnosti. Tam pršely otázky: co, komu, za co, proč, jak dlouho, s kým, od kdy, co ještě. Nakonec to musel ukončit telefonní rozhovor s pověřeným pracovníkem Ministerstva těžkého strojírenství v Praze, který potvrdil, že se natáčí pro ně.

A pak už pokračovala práce ozvučováním. Blažek začínal na filmu pracovat večer, pak pokračoval doma a končil kolem třetí, čtvrté hodiny ráno. Za zvukařskou kabinu sloužil obývací pokoj a za hlasatelnou ložnice. V té době měl k dispozici jeden z prvních magnetofonů, mixážní pulty nebyly a trefovat se gramofonovou jehlou do obrazu byl, při jeho velmi vysokých nárocích, mnohdy zázrak.

Jak film dopadl vlastně ani nevíme. Několikrát byl promítán pro zaměstnance závodu, zatím bez stabilního zvuku, jen jako ukázka. Jedenkrát byl promítán v sálku Klubu filmových amatérů na Solniční ulici při soutěžní přehlídce osmičkových filmů. Byla to tak zvaná „Brněnská osmička“. Dodnes se tato soutěž koná (dnes již jako „Brněnská šestnáctka“).

K produkci a natáčení filmu se Blažek dostal ještě jednou. Bylo to v roce 1959, dva dny před zahájením výstavy 70 let Královopolské strojírny. Tuto výstavu vyrobili a instalovali v

budově ZK pracovníci podnikové propagace. Několik uchovaných fotografií to dokumentuje. Tím asi jeho filmařské práce skončily.

BLAŽEK A DĚLNICKÉ DIVADLO ZK KSB

Vstřícný vztah Otakara Blažka ke kultuře se také projevil v jeho spolupráci s Dělnickým divadlem ZK KSB. Tento ochotnický soubor patřil k předním českým amatérským divadlům (byl desetkrát účastníkem Jiráskova Hronova, v roce 1956 soubor dokonce hostoval ve Vídni, kde pro krajany hrál v sále hotelu Post hru J. K. Tyla Lesní panna a Jiráskovu Vojnarku). Doklady hovoří o tom, že Blažek se také podílel na zvukových efektech ve hrách: A. Kornejčuk – Zkáza eskadry, J. Topol – Půlnoční vítr, P. Kohout – Taková láska, J. Toman – Slovanské nebe, J. Procházka – Svítání nad vodami, V. Višněvskij – Optimistická tragédie, I. Bukovčan – Ďáblova nevěsta, J. Nezval – Rod nepoddajných, aj.

Spolupracoval rovněž s kroužkem nazvaným Diskofilové - poslech gramohudby, který vedl Vilém Dáňa, bývalý zaměstnanec studia Čs. rozhlasu Brno.

K 31. 12. 1960 odešel Otakar Blažek ze ZK a nastoupil do brněnského Divadla mladých Julia Fučíka, které tehdy mělo svoji scénu na brněnském výstavišti. Zde pracoval jako zvukař. V roce 1965 se toto divadlo sloučilo s Divadlem bratří Mrštíků na Lidické ulici. Dnes je to Městské divadlo Brno a tam Otakar Blažek setrval až do odchodu do důchodu.

Blažkův odchod ze Závodního klubu poznamenal jeho program. Tím definitivně tato velmi populární a záslužná činnost v Závodním klubu Královopolské strojírny skončila.